

TEKEL DİRENİŞİ EZİLENLERİN MÜCADELE BİRLİĞİNE BİR ÇAĐRIDIR

Mustafa KAHYA
Yazar

Kapitalist İdeolojik Hegemonyanın Çözölmeye Başlaması ve Dünya Finansal Krizi

1970’li yıllardan itibaren kapitalizmin krizine çare olmak üzere geliştirilen neoliberalizm denilen talan politikalarına Türkiye’nin entegre edilmesi 24 Ocak 1980’de Demirel Hükümeti’nin aldığı kararlarla başladı. Kararların uygulanması, ancak 12 Eylül 1980 darbesi ile mümkün oldu. Özal’ın ünlü ifadesiyle “sanayinin şehitler vermesi” pahasına gerçekleştirilen yeniden yapılanma, kapitalizmin dünya çapında düşme eğilimi gösteren kârlarının yeniden yukarı çekilmesine olanak sağladı.

Bunu gerçekleştirmek için iki temel mekanizma işletildi: Biri, emek yoğun sanayilerin çevre ülkelerine taşınması sayesinde kâr oranlarının yükseltilmesi, diğeri de özelleştirmeler sayesinde çevreden merkeze müthiş bir sermaye transferinin sağlanmasıydı. Bunların şiddetli toplumsal çalkantılara neden olacağı bilindiği için de bu politikalar, darbeler ve savaşlarla birlikte yürütöldü.

Neoliberal politikalarla pastanın büyütöleceği masallarıyla trilyonlarca dolarlık değerler emperyalist metropollere taşınırken, kırsal nüfus şehirlere taşınıp ucuz işgücü kaynağına dönüştüröldü, yüz milyonlarca insan işsizliğin zalim pençesine teslim edildi. Dünya çapında cereyan eden ve globalizm adıyla süslenerek piyasaya

salınan bu politikalar, Türkiye’de de aynı sonuçları doğururken, bir de Kürt halkının demokratik taleplerinin karşılanmaması nedeniyle sürdürölen bir savaşla iç içe geçerek, yaşamı iyice dayanılmaz hale getirdi.

Çelişkinin maddi temellerinin bu kadar keskinleşmesine karşın, Türkiye’nin batısında toplumsal düzeyde bunun karşılığı olabilecek bir tepkinin oluştuğuna tanık olmak mümkün olmadı. Ancak neoliberal politikaların hiç bir tepkiyle yüzyüze gelmediğini söylemek de doğru değildir. Tüm sendikal örgütlölüğü ortadan kaldırılan ve var olmaya devam edenlerin de darbecilere destek verdiği bir konumda kalan işçi sınıfı, yüz yüze geldiği ağır baskılara zaman zaman tepkiler gösterdi. Bunların en ünlüsünü 1989 yılındaki “Bahar Eylemleri” oluşturur. “Botan Zonguldak Elele!” şiarı etrafında ilerletilmeye çalışılan bu mücadele, ancak Gerede’ye kadar ilerleyebildi.

1994’te başlatılan topyekun savaş konseptiyle birlikte daha sonraki yıllar, Kürt halkının demokratik taleplerine karşı şiddet ve baskının doruğa çıkarıldığı bir süreç olarak yaşanırken, cephe gerisini de, “başka ulusları ezen uluslar özgür olamazlar” tespitini bir kez daha haklı çıkarmak üzere, mezarlık sessizliğine gömdü. Zaten darbeyle egemenlik kurmuş olan askeriye, geçen zaman içerisinde açılan gedikleri de doldurarak Türkiye’yi bir kışlaya çevirmişti. Ne işçi sınıfının başlamış olan başkaldırısından eser kaldı ne de Kürt halkının

tanınmasından bahseden! İçten içe tepkiler geliyor olsa da bunlara örgütsel ve kitlesel ifadeler kazandırmak mümkün olamadı.

Talih muhaliflere beklemedikleri bir şans daha sundu. 2001 yılı oligarşi için tehlike çanlarının en acı biçimde çaldığı yıllardan biri oldu. İdeolojik hegemonyada bir kez daha ciddi bir kopuş ve bu kopuşun toplumsal muhalefet tarafından değerlendirilmesi imkânı doğdu. Ne var ki, sistem dışı muhalefet güçleri tarafından bu imkân değerlendirilemedi.

Toplumsal muhalefete öncülük edecek güçlerin peş peşe başarısızlıklara uğraması elbette ki sınıfın içinden gelen fokurdamaların da sönümlenmesinde önemli bir rol oynadı. Hâlbuki dünyanın benzer ülkelerinin birçoğunda biriken toplumsal tepkiler, gerekli örgütlenme düzeyine ulaşarak çoktan neoliberal kabuğu çatlatmaya başlamıştı. Latin Amerika ülkeleri ardarda yüzü halka dönük hükümetler tarafından yönetilir hale gelmişti.

Neoliberalizmin çöküş habercisi olan son mali krizin genel bir ekonomik krize doğru ilerlemesi, kapitalist ideolojik hegemonyanın ölüm çanlarını çalmaya başladı. Metropoller artık devlet müdahalesini “sosyalizm” diye nitelemekten vazgeçtiler ve devletin müdahalesinin yıkımın önüne geçmenin tek yolu olduğunu ilan ettiler. Ama devletin müdahalesi elbette halkın çıkarlarını korumak için değil iflasa sürüklenen kapitalistlerin zararlarının halkın sırtına yıkılması için oldu.

Emperyalist merkezlerde başlayan bu çöküş, kapitalist riyakarlığı devam ettirmenin önüne geçmedi. Kendileri devlet müdahalesini zorunlu görürken çevre ülkelerine özelleştirmelere devam talimatını vermekten geri kalmadılar. Zira borç-faiz girdabında boğulmuş olan çevre ülkelerde sürdürülen talan devam etmeden, metropollerin krizin yükünü çevre ülkelerine yıkabilmeleri olanaksızdı.

TEKEL Direnişinin İşaret Ettiği Gerçeklik: Kapitalist İdeolojik Hegemonyada Çatlak

TEKEL'in mallarının peşkeş çekilmesinden ve tütün tarımının yok edilip tütün ithalatının başlatılmasından sonra, işlerinden edilen TEKEL

tütün işçileri, 4-C statüsü ile yarıya düşürülmüş ücretler ve iş güvencesinden yoksun olarak, iktidarın insafına bırakılmış bir halde köle gibi çalıştırılmak isteniyorlardı. Bir önceki hükümet döneminde özelleştirme yasaları çıkarılırken zamanın hükümetini vicdansızlıkla suçlayanlar, kendileri iktidar olunca vicdansızlığın dik alasını yapmaktaydılar. Ama TEKEL işçisi bu vicdansızlığa karşı bayrak açtı ve vicdansızların ağır saldırılarına muhatap oldu. Onları yıldıracaklarını sananlar karşılarında daha kararlı bir kitle bulduklarında şaşkına döndüler. Ankara'nın sokaklarını tanımayan Türkiye'nin dört bir yanından gelmiş TEKEL işçileri, polisin onları hapsediği salonun kapılarını kırıp, polisle çatışarak Dil-Tarih'li devrimci öğrencilerin yolu kesip onları Türk-İş önüne yönlendirmesiyle burada direniş karargahını kurdular.

Türkiye'nin başkentinin ortasında birden tuhaf bir mahalle ortaya çıktı. Normal zamanlarda zaten kalabalık bir eğlence bölgesi olan Sakarya Caddesi, naylonlarla örtülü çadırlarla doluverdi. Çadırlarda bin ile 3 bin arasında değişen TEKEL işçisi 78 gün, toplumun tüm kesimlerini etkileyen bir direniş sürdürdü. Yerleştikleri sokaklardan birbirine sürtünmeden geçmek olanaklı değildi. Sabahın erken saatlerinden gece yarısına kadar sadece Ankaralılar değil, Türkiye'nin her yanından, hatta Avrupa'dan gelenler işçileri ziyaret ediyor, onlarla uzun tartışmalar yapıyor, kimi zaman işçilerin bildikleri karşısında şaşkına dönüyorlardı.

Sağlam bir örgütlenmeye sahip olmayan, değişik coğrafyalardan gelen ve siyasal eğilimler olarak birbirleriyle taban tabana zıt konumlar taşıyan bu kitle, çok kısa zaman içerisinde akıl almaz bir uyum oluşturdular. İşçilerin bu uyumu anlatmak için verdikleri örnek başka açıklamaya gerek bırakmıyor: “Kürt işçiler horon oynarken, Karadenizli işçiler de Kürtçe söyleyip Şemmame'yi oynuyorlar.” Sağ eğilimli işçiyle onlar tarafından “bölücü” görülen Kürt işçi kardeşleşmişti. Bu oyun değiş tokuşunun altında işçiler, şovenizmin yıkıldığını, açılım denilen politikanın kendileri tarafından hayata geçirildiğini gösterdiler.

TEKEL işçilerinin direnişi başlamadan hemen önce Türkiye'nin siyasal atmosferi nasıldı, sonra nasıl oldu hatırlamak gerekir: Batı illerinin

birçoğunda şoven kışkırtmalarla harekete geçen ırkçı kesimler, Kürtlere yönelik linç girişimlerinde bulunuyordu. Direniş başladıktan sonra hem şoven hava kısmen dağıldı, hem de linç girişimleri durdu. Bu bile direnişin yarattığı olumlu siyasal etki bakımından oldukça kıymetli bir sonuçtur. Direnişle birlikte sınıfın birliğinin gerçekleştiğini ve işin burada kalmayıp bir sınıf bilincine doğru ilerlediğini ve hepsinden önemlisi, buraya akın eden Ankara halkı ve diğer bölgelerden gelenlerin varlığıyla, tüm Türkiye halklarının birliğinin burada TEKEL işçisi öncülüğünde inşa edilmeye başlandığına tanık olduk. İşte yıllardır anlatılan sınıfın öncülüğünde gerçekleştirilecek olan devrimci demokrasi zemini burada hayat bulmaktaydı. Mesele bu çekirdeğin Türkiye toprağına ekilmesi ve filiz vermesini sağlamakta yatmaktadır. Bu gerekli ve mümkün olandır.

Neoliberalizmin yıkılmasıyla birlikte burjuva ideolojik hegemonyası dünyanın birçok yerinde yerle bir oldu. Ona ön gelen dönemde bu hegemonya, krize ihtiyaç duymadan da parçalanmaya başlamıştı. Ne var ki, bu hegemonyanın TC'de yıkılmaya başladığını henüz görmemiştik. Ama TEKEL işçilerinin direnişi bu gelişimin başlangıcını oluşturuyor. Dünyayı 2008 krizine sürüklemiş olan neoliberalizmin artık savunulabilir bir yanı kalmamıştır. Burjuva ideologları da kabul etmektedir ki, bu politikalarla daha ileriye gidebilmek olanaklı değildir. Ancak TC'de krizin yükü sadece

halkın sırtına yıkılmakla kalınmamakta, aynı zamanda eski politikalar da arsızca sürdürülmeye çalışılmaktadır. Neoliberalizmin en önemli ekonomik ve ideolojik silahlarından biri özelleştirme idi. Ama bunun nasıl yıkımlar getirdiği görüldü. AKP hükümeti ise bunun getirdiği yıkımlara rağmen hâlâ yandaş sermayedarlarını daha da zengin edebilmek, emperyalizme yaltaklanmaya devam etmek için işçileri açlığa mahkum etme pahasına, tarımı da yıkarak özelleştirmelere devam etmek istiyor. Ama bu politikalar artık, dünkü gibi, Özal devri ve sonrasında olduğu gibi itibar sahibi olmaya devam edemez, edemiyor. Dolayısıyla hükümetin bu politikaları artık geniş çevrelerin desteğini alarak sürdürmesi olanaklı değildir. Onun için de işçilere bir sopa gibi salladığı 4-C statüsünü geri püskürtmek olanaklı hale gelmiştir. Mesele bu püskürtme hareketini yapabilecek güçleri direnişçi işçilerin etrafında bir araya getirmekte yatmaktadır. Bu bir hayal değildir. Mümkün olan bir iştir.

Bugün sadece 11 bin TEKEL işçisi küçük bir çekirdek oluşturmaktadır. Ancak ilk ağızda 4-C statüsüne kurban edilecek 100 bin civarında işçi de sırada beklemektedir. Şeker işçileri, liman ve karayolları işçileri ilk sıradaki kurbanlar olarak beklemektedirler. Ama tehdit bu kadarla da kalmamaktadır. Tüm devlet işletmelerinde çalışan işçiler bu tehditle yüzyüzedirler. Bu 12 Eylül Darbesi'nden sonra Bahar Eylemleri'yle doğan, ancak geliştirilip kullanılmayan sınıf hareketinin yükselişinin ikinci büyük şansını oluşturmaktadır. Eşitsiz gelişme yasası burada işleyebilir ve dün sessiz görünen ülke yeni bir 16 Haziran'ı yaşayabilir.

Burjuva iktisatçıları dünyayı krizin yeni bir safhasının sarmakta olduğunu anlatmaktadırlar. Türk dostu diye adı geçen ABD'li iktisatçı K. Rogoff, TC'nin nisan ayından itibaren ciddi bir krize doğru yuvarlanacağını ve bu kez 2001 krizinde olduğu gibi kimselerin kendisine yardım edemeyeceğini anlatıyor. Zira o zaman kriz daha ziyade TC'nin krizi idi ve krizden etkilenmeyen emperyalist efendilerin krizden çıkışa yardım etmeleri mümkün olmuştu, ama bu kez herkesin başı dertte ve kimsenin kimseye fazladan yardım edebilecek bir hali yok. Tam tersine metropoller krizi çevreye yıkmaya çalışmaktadırlar. Dolayısıyla TEKEL

işçilerinin verdikleri direniş örneği işçi sınıfının tüm diğer kesimlerini hızlı bir uyanışa sürükleyeceği gibi, tüm ezilenlerin de çözüm için umut kapılarının aralanmış olduğunu görerek, mücadeleye daha büyük bir güçle sarılmaları olanaklı hale gelecektir.

TEKEL işçilerinin direnişi ve mücadelesi, uzun süredir siyaset sahnesinin dışına itilmiş olan işçi sınıfının tekrar siyaset sahnesine dönüşünün de habercisidir. Postmodernist dünya görüşüne göre, sınıfların yerini bireyler almış, sınıf savaşımı yerini sosyal diyaloga bırakmış ve hatta “proletaryaya elveda” denilerek tarihin sonunun geldiği iddia edilmişti. Bu görüşlerden hareketle kapitalizmin bir devrimle yıkılacağı fikriyatı ve işçi sınıfının kapitalizmi devirmede öncü rolü oynayacağı iddiası gözden düşmeye başlamıştı. Oysa yaşanan son ekonomik krizle birlikte tüm bu “yeni” öğretiler, yavaş yavaş tuzla buz olma sürecine girerek, konjoktürel olarak sağladıkları ideolojik üstünlüklerini kaybetmeye başladılar.

Direniş Neye Karşıydı?

Nasıl Bir Muhteva Kazandı?

Tekel işçilerinin direnişi doğrudan neoliberalizm ve onun bir türevi olarak uygulamaya konulan özelleştirme politikalarını değil, özelleştirmelerin bir sonucu olarak işçilere dayatılan 4-C statüsünü karşısına almıştı. Şimdiye kadar ne özelleştirme politikalarına karşı ne de 4-C statüsüne karşı işçiler ve sendikalar tarafından yeterli bir direniş gösterilememişti. Özelleştirme saldırılarının işçilere dayatılması karşısında sendikalar ortaya bir mücadele iradesi koyamamışlardı. TEKEL işçilerinin direnişi, artık sendikaların iradesini aşmış ve önüne geçmiştir. AKP Hükümeti bu yüzden bir an önce “hesapta olmayan” bu direnişin bitmesini istemişti. TEKEL işçilerinin direnişi, sadece TEKEL işçilerinin direnişi olma sınırını çoktan aşarak, artık toplumun tüm ezilen ve sömürülen kesimlerini etkileyen bir eylem olma özelliğini kazanmıştı. Başlangıçta 4-C denilen kölelik statüsüne karşı başlatılan eylem, direniş içinde giderek neoliberalizmin özelleştirme saldırısına karşı bir muhteva kazanmış, bu politikaların uygulayıcısı olan AKP Hükümeti hedef alınırken, süreç içinde eylemin kazandığı muhteva ile birlikte direniş, sistem karşıtı olma yönünde işaretler vermeye başlamıştı.

TEKEL işçilerinin direnişi, özelleştirme saldırılarının geri püskürtülmesinin çaresini de göstermiştir. Direnişçi işçilerin “genel grev” şiarı, çarenin ne olduğunu en yalın biçimde ortaya koymuştur. Artık saldırı yalnızca TEKEL işçilerine değil, işçi sınıfının bütününe ve tüm ezilenlere yöneliktir. Sermayenin ve onun devletinin bu topyekun saldırısına karşı topyekun bir mücadeleyle karşılık verilmesi, TEKEL işçilerinin gösterdiği yoldan giderek, hızla ezilenlerin mücadele birliğini sağlamaktan geçmektedir.

TEKEL işçileri direnişleriyle, egemenlerin emekçilere yönelik bu saldırılarına güçlü bir barikat oluşturarak, ezilenlere umut olan tarihi önemde bir süreç başlattılar. Neoliberalizm adı verilen vahşi kapitalist sömürü düzeni sayesinde işçiler, köylüler açlığa mahkum edilirken, kamu mülkleri devletin verdiği kredilerle özelleştirilerek sömürü akıl almaz boyutlara ulaştırıldı. Tüm dünya çapında süren bu talan sistemi sonunda iflas edince, batan sermayedarları kurtarmak amacıyla trilyonlarca dolar bataklık kapitalistlere akıtılarak, bu sayede krizin engellendiği, büyümenin yeniden başladığı, işsizliğin önüne geçildiği yalanları dünyayı sarmaya başladı.

Başbakan Erdoğan, krizin bize teğet geçeceğini ilan edip halkı yatıştırmaya çalışırken, milyonlarca insanın işsiz kalmasının tepkilerini bastırabilmek için, CHP ve MHP'nin ırkçı politikalarının da katkısıyla, Kürt ve Türk halkını birbirine düşman edecek politikaları uygulamaya koyarak, dikkatleri başka yöne çevirmeye çalıştı. TEKEL işçilerine ‘kaynak yok’ diyen Başbakan, eğer gencecik insanların ölümleri pahasına sürdürülen savaş için harcanan 300 milyar doların üzerindeki kaynağı, yatırıma, istihdama, eğitime ve sağlığa ayırsaydı, TEKEL işçileri bu kış kıyamette sağlıklarını tehlikeye atarak ölümüne bir direnişe başlamazlardı. Ama bütün bu gelişmeler Başbakan'ın ilgisini çekmiyor. O sorunu olanların taleplerini karşılamak yerine onları tehdit ederek, taleplerini dile getirenlere baskı ve şiddeti reva görüyor. Başbakan, TEKEL işçilerinin ‘ideolojik bir direniş yaptığını’ söyleyerek kendisinin sermayeden yana ideolojik bir duruş içinde olduğunu gizlemeye çalışıyor. Evet, artık TEKEL işçileri yalnızca ekmek kavgası vermiyorlar, aynı zamanda onurlu bir gelecek mücadelesi de yürütüyorlar. Bir kuru kalabalık olmadıklarını, kendi yazgısına sahip

çıkan mücadele içindeki işçi sınıfının, halkların kardeşliğini gerçekliğe nasıl dönüştürdüğünü de dosta düşmana gösterdiler.

Bugün Kürt halkı demokrasi mücadelesinde edindiği deneyimlere dayalı olarak iktidarın oynadığı oyunları bir bir boşa çıkarırken, işçilerin mücadelesiyle birleşmenin yollarını arıyor. Dost düşman artık en açık renkleriyle ortaya çıkıyor. Biliyorlar ki, işçi sınıfının gücüyle bir araya gelen demokrasi güçlerinin önünde hiçbir güç duramaz. İşçiler de biliyorlar ki, demokrasi olmaksızın işçi iktidarının gerçekleşmesi mümkün olamaz. İşte burada tüm ezilenlerin ortak mücadelesinin en sağlam temeli ortaya çıkıyor. Emeği kendisine eksen alan, demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak kurmak isteyen bütün güçlerin birliğinin zemini mücadele içinde oluşuyor. Onlar Kürt halkının mücadelesini tasfiye etmek için DTP'yi kapatıp, işçilerin hak mücadelesini zulüm makinesiyle kırmak isterken, TEKEL işçilerinin direnişi, işçilerle Kürt halkının mücadelesinin birleşmesinin ne kadar gerekli, olanaklı ve acil olduğunu hepimize bir kez daha gösterdi. Eylem dönüştürücüdür! Eylemin dönüştürücü kudreti, normal zamanlarda işçinin edindiği düşünüş biçiminde yaratılamayan dönüşümü, eylem içinde işçiyi adeta yeniden yaratarak gerçekleştirdi.

Direnişin Kazanım ve Zaafları

78 günlük direniş mücadele geleneği zayıf ve bilinç düzeyi düşük TEKEL işçileri için oldukça yorucu oldu. Direnişin bu yoruculuğu, işçilerin enerjisini yavaş yavaş tüketiyordu. Ailelerinden direnişten vazgeçme konusunda şiddetli baskı görüyorlardı. Çoğunlukla gericilik tarafından kuşatılmış bir işçi kesimi söz konusuydu. Polisin ajanlarının araya girip direnişi sabote etme çabaları da bu kuşatmanın yarattığı zaafları büyütme yardımcı oluyordu. İşçiler ise hiç bir başarı elde edemedi daha önce ait oldukları, gerici, muhafazakâr çevrenin karşısına nasıl çıkacaklarını düşünüp bunun sıkıntısını yaşıyorlardı; ama hepsinin ağız birliği yaptığı bir şey vardı ki, onlara yaptıkları işin haklılığını, doğruluğunu sürekli hatırlatıyordu. Sürdürdükleri direniş sırasında hemen hemen hepsinin bilinci eskisinden bambaşka bir noktaya ulaşmıştı. Eskiden düşman gördüklerini artık en yakın dostları biliyorlardı. Eski

muhafazakâr çevrelerine kazanç adına anlatabilecekleri fazla bir şey olmasa da yeni kazandıkları bilinçle yeni bir çevrenin insanı olduklarının da artık bilincindeydiler. Danıştay'ın iptal kararı, onlara eski çevrelerinin karşısına direnişin gururuyla çıkabilecekleri bir imkânı sundu. "Direndik ve kazandık!" diyebilecek hale gelmişlerdi.

Kazanımları ve zaafları şöyle sıralamak mümkündür:

Her ne kadar doğrudan direnişin ürünü olmasa da 4-C yasasında iyileştirmeler ortaya çıktı: Ücret artışı, çalışma süresi ve izin artışı (10 aydan 11 aya ve 22 günlük izne ulaşıldı).

Bu kazanımlar daha önce açılmış olan davaların kazanılması sonucu ortaya çıktı, ama hükümet bunları direniş karşısında kendilerinin verdiği bir taviz olarak sunmakta yarar gördü.

Her ne kadar Danıştay'ın kararıyla birlikte artık bir önemi kalmamış olsa da bu kazanımların elde edilmesi direnişçi işçilerde bir tatmin duygusu yaratırken, direnişle yeni kazanımlar elde edilebileceği, kendilerinin haklarından öte başkalarının haklarının da bu direniş çerçevesinde savunulmaya çalışıldığı düşünüşünü geliştirdi. İşçiler, ekonomik bir mücadelenin o dar çerçevesinden ötelere, tüm sınıflar arasındaki ilişkiler alanına göz atmaya başladılar. Elbette işin bu yanını abartmamak gerekiyor. Sadece dar ekonomik çıkarlara takılıp kalmayan bir mücadele olduğuna işaret etmek için bu noktanın altı çizildi. Direnişçi işçilerin sık sık tekrarladıkları bir nokta, "biz sadece kendimiz için değil başkaları için de mücadele ediyoruz" sözleriydi. Bu dar bir grubun çıkarlarının ötesine geçip, bütün bir sınıfın ve hatta diğer müttefik sınıf ve tabakaların çıkarlarının göz önünde tutulmasının nasıl hayatın içinde şekillendiğini göstermesi bakımından önemliydi.

TEKEL işçilerinin mücadelesinin bir ekonomik mücadele olduğu gerçeğinin unutulmaması gerektiğinin altını çizirken, direnişçi işçilerin "biz burada gerçek açılımı yaptık. Türkü Kürdü birleştirdik", "Türkün sabrı, Kürdün inadı, Lazın coşkusuyla mücadeleyi kazanacağız!" sözlerinin, direnişçi işçilerin tek tek düşünüş biçimlerinden bağımsız olarak, direnişin ezilenlerin mücadele birliği yönünden taşıdığı öneme işaret ettiğini de görmek gerekir.

Direnişle sınır ötelere taşınan çok büyük bir toplumsal meşruiyet yaratıldı ve bu meşruiyetin sonucu olarak da hava ve su gibi ihtiyaç duyduğumuz bir dayanışma ruhu geliştirildi. Bireyciliğin egemen olduğu, köşeyi dönme ideolojisinin toplumun her dokusuna işlediği bir devirde, bu dayanışmanın geliştirilmiş olması yeni bir toplumun yaratılmasında ihtiyaç duyacağımız en önemli anlayışın yeniden hayat bulması anlamına gelmektedir. Bu meşruiyetin doğuşu, dayanışmanın ortaya çıkışı, toplumsal bilinç yükselişinin somut bir ifadesini oluşturur.

Direnişin uzun sürmesi, içeriden ve dışarıdan gelen moral bozucu müdahaleler, direnişin son on gününü ciddi bir biçimde kararttı. Direniş ruhunun aynı biçimde düşmeye devam etmesi savaş cephesinde bozguna uğrayan ordunun silahlarını da atarak kaçmasına benzer bir paniğin ortaya çıkmasına neden olabiliirdi. Sendikanın umutları o yöne kanalizasyonla, direniş hemen hemen bütün umudunu yasal müdahaleye bağlamıştı. Egemen sınıf katında cereyan eden çelişkilerin ve özellikle yasama ile yürütme arasındaki gerilimin son günlerde artmasının da umutların bu doğrultuya yönelmesine katkısı büyük oldu. Danıştay kararının olumsuz olması durumunda direnişin iyice cılızlaşması, birkaç yüz kararlı işçinin omuzlarına yıkılması riski büyüktü. Nitekim son günlerde çadırlardaki işçi sayısı ilk kez binin altına düşmüştü. Bu durum karşısında Danıştay kararının bir bayram havası içerisinde karşılanmasını ve direnişin başka araç ve yöntemlerle sürdürülecek oluşunu tuhaf karşılamamak gerekir.

Uzun süreli her mücadele ara başarılarla ihtiyaç duyar. Kazanılan ara muharebeler olmaksızın, her muharebeyi kaybede kaybede ya da sadece bir siperle sapsanıp kalarak savaş kazanacak ruhu korumak olanaklı değildir. TEKELE direnişi de Danıştay kararıyla bu anlamda bir ara muharebe kazanıp, iki adım geri çekilip yeniden ileriye atılacak enerjiyi toplayacak zamanı elde etmiş oldu.

Direniş özelden Ankara halkından ve genelde de Türkiye halklarından önemli bir destek almasına karşın, işçi sendikalarının vermesi gereken destek asla yeterli değildi. Tek Gıda-İş Sendikası Başkanı'nın istifasının nedeni olarak gösterdiği de bu desteğin eksikliğidir. Türk-İş'in kendi sendikalarının çoğunluğu direnişe hemen hemen

hiç bir destek vermemişlerdir. 4 Şubat tarihinde konfederasyonların almış olduğu karar gereği uygulamaya konulan iş bırakma eylemi, hayatı durduracak önemdeki iş kollarında uygulanamamış, yapılan protesto gösterilerine sendikaların katılımı yok denecek kadar az olmuştur. Bu durum direnişçi işçilerde ilk kırılma noktalarından birini oluşturmuştur.

Ne yürüyüş ve protesto gösterilerinde ne de direniş alanında, sendikalar tarafından direnişçi işçilerin moralini yükseltecek, hükümete ayağını denk alması için bir ihtar anlamına gelecek boyutta bir destek sunulmamıştır. Hak-İş ve Memur-Sen zaten üstü örtük bir biçimde de olsa hükümet yanlısı bir tutum içinde olmuşlardır.

Tek Gıda-İş Sendikası esasında direniş denetim altında tutabilmek ve kendi varlık nedenini koruyabilmek için direnişçi işçilerin bir özne haline gelmesine izin vermeden direnişe sahip çıktı. Esas olarak devlet işletmelerinde örgütlü olan Türk-İş'e bağlı sendikalar, özelleştirmelerle muazzam üye kaybına uğramış ve bu kayıplar, yeni özelleştirmelerle Türk-İş'in varlığını iyice zayıflatmaya başlamıştı. Dolayısıyla Tek Gıda-İş, TEKELE işçilerinin direnişini seyredemezdi. Böyle bir şey kendisini hükümet karşısında zayıflatacak ve yok edilmesine yönelik girişimlerin önünü açacaktı. Tek Gıda-İş, TEKELE işçilerinin direnişini savunurken, bir anlamda kendi varlığını da savunmaktaydı. Burada kararsızlıklarına, yalpalamalarına yol açan temel neden, süren direnişin sosyalistlerin müdahalesine açık olması ve işçilerin bilinç düzeyinin hızla yükselerek kendilerini bir özne olarak örgütlenme durumunun ortaya çıkmış olmasından kaynaklanmaktadır. Geleneksel sendikal ilişkilerin dışına çıkmaya aday bir işçi kitlesi sendikacılar için her zaman tehlike arz eder. Onun için mücadelenin son on gününde, sendikacıların sık sık işçilere "kendilerini değil, sosyalist örgütleri dinledikleri için kaybedecekleri" sitesinde bulunmalarına tanık olduk.

Sosyalistlerin müdahalesinin asgari düzeyde tutulabilmesi için direnişin bir iç örgütlenmeye sahip olmasına elden geldiğince engel olunmuş ve kitle çizgisinden habersiz ve sınıfın yerine kendini geçiren kimi sosyalistlerin yarattığı bahaneler sayesinde komiteleşmeye ve sosyalistlerin etkilerine karşı sendikanın tedbirler geliştirmesine olanak

doğmuştur. Henüz bir özne haline gelememiş, sosyalist bilinçten yoksun işçiler bu etkilere kapılmaktan kurtulamamışlardır. Sendika başkanının önlerine düşmediği takdirde bu mücadeleyi sürdüremeyeceklerine olan bir inanç işçiler arasında oldukça yaygın olarak paylaşılmıştır. Kendisi için sınıf haline gelememiş, Doğu toplumunun karakteristiklerini üzerinden atamamış bir işçi kitlesi için bunun tuhaf karşılanacak bir yanı da yoktur. Elbette, kendilerini bu inancın dışına çıkarmış, kararlı, sosyalist bilince sahip işçiler de vardı ve bunlar “işçi inisiyatifi” adı altında bir araya gelerek kimi durumlarda direnişin sağlıklı bir zeminde ilerlemesine katkıda bulunmuşlardır. Ancak bu komitenin açıkça ortada olamaması, kendisini aşağıya doğru örgütleyerek sürekli bir onay üretme durumunda olmayışı, etkisinin de sınırlı kalmasını getirmiştir. Böyle bir girişim alt örgütlenmelere dayanarak ortaya çıkmış olsaydı, hem sendikayı mücadeleye daha sıkı sarılmaya zorlar hem de direnişin etkilerinin daha güçlü bir biçimde tüm Türkiye’ye yayılması için gerekli girişimlerin geliştirilmesinin imkânları doğabilirdi.

TEKEL direnişinin ortaya koyduğu en önemli gerçeklerden biri de solun birbiriyle alâkasız tüm kesimlerinin sınıfın eylemi etrafında nasıl bir araya gelebileceğini göstermesi olmuştur. Henüz birbiriyle rekabet sınırlarını aşamamış bir sol hareketin bu direniş eylemine büyük zararlar vermek bir yana, başarısı için azımsanmayacak katkılarda bulunması, ortak çalışma ve ortak örgütlenmelerin geliştirilmesi konusunda işçi sınıfının siyaset sahnesine müdahalesinin ne kadar önemli olduğunu bu direniş en açık bir biçimde ortaya koymuştur.

Diğer yandan işçilerin, sosyalistlerin parçalanmışlığı karşısında duydukları güvensizlik ve bu yüzden sendika önderliğine daha fazla güvenmeleri, solun kendi durumu konusunda bir kez daha derin derin düşünmesini zorunlu kılmaktadır. Bir direnişçi işçinin şu şakası sosyalistlerin bölünmüşlüğü konusundaki en veciz ifadeyi oluşturmaktadır:

“Sosyalistlere düşmandım. 40 günlük direnişte sosyalist oldum. Bir on gün daha direnirsek artık fraksiyonumu da seçeceğim!”

Kimi işçiler gerçekten fraksiyonlarını da seçtiler, ama sınıfın çoğunluğu sendika başkanını omuzlarına almaktan vazgeçmedi.

Sonuç olarak...

Türkiye’nin her yerinde direnişteki TEKEL işçileriyle dayanışma eylemleri geliştirilmeye devam edilmelidir. Elbette ki bu girişimlerin akabinde bir sistem değişikliği gelmeyecektir, ama Türkiye işçi sınıfının on yıllardır süren çekinikliği, siyasetten uzaklığı, kadere teslimiyeti aşılacak diğer ezilenlerle mücadele birliğinin gerçekleşmesi mümkün hale gelecektir.

TEKEL işçilerinin 78 günlük Ankara direnişinin kamuoyunda uyandırdığı sempati, direnişe Ankara halkının sağladığı destek, neoliberal yalanlara artık halkın karnının tok olduğunun en iyi göstergesi oldu. Neoliberal tezlerin tartışmasız kabul gördüğü bir on sene öncesinde Kızılay’ın ortasında çadır kurup direniş sürdüreceği birkaç bin kişilik işçi kitlesini sadece oranın esnafı sürüp atardı. Ancak bırakın esnafı, polis bile bir iki girişimden sonra bu işi yapamayacağını gördü. Hükümet direnişi polise değil allaha ve sarı sendikacılara havale etti; ama TEKEL işçisinin direnişi öylesine inançlıydı ki, halkın gösterdiği dayanışma öylesine moral yükselticiydi ki, neredeyse yüzde 80’i AKP ve MHP’ye oy vermiş ve ciddi hiç bir örgütlenmesi olmayan TEKEL işçileri, 78 gün inanılmaz bir direniş ruhuyla Sakarya Caddesi’ni işgal altında tuttular. Danıştay’ın 4-C statüsünde çalışmak için tanınan müracaat süresiyle ilgili hükümet kararının yürütmesini durdurması üzerine, zafer nidaları arasında Ankara’daki direnişe ara verilerek, direniş bir “soluklanma” anlayışıyla, farklı araç ve yöntemlerle sürdürülmek üzere yerellere kaydırıldı.

“Ya zafer ya da onurlu bir uzlaşma” denmişti; zafer henüz gelmedi, ama Ankara’dan yerellere çekilen TEKEL işçileri bu şiarın yol göstericiliğinde yerelerde mevzi savunması yapmaya devam ediyorlar. Bu “soluklanma”, ama yerellerdeki mevzi direnişleri, TEKEL işçilerinin dört bir yönden tekrar Ankara’ya gelişleriyle yeni bir biçim alacak. Her şey bundan sonraki mücadelede belirlenecek.

Unutulmasın ki TEKEL işçileri direnişleriyle, sömürülenleri ve ezilenleri mücadele birliğine çağırıyor!●